

תורת הענישה: איך בוחרים עונש מועיל ואפקטיבי? מבוסס על לקו"ש ח"ל/16 ואילך

בניו יורק (הייתה) גרה אישה כהת עור, שעבדה כאחות רפואית בביתו של הרבי וסייעה לרבנית חיה מושקא ע"ה. לאותה אחות היה מנהג מעניין: היא לא השתמשה במטריה. גם כאשר יצאה לתוך גשם זלעפות, לא כיסתה את ראשה במטריה. היא הסבירה את הסיבה לכך לחסיד ששמר איתה על קשר:

פעם הייתה הרבנית מאושפזת בבית רפואה והרבי הגיע לבקרה. היה זה יום גשום במיוחד ומהיציאה מהרכב עד הכניסה לבית הרפואה, הרבי נרטב מאוד. היא שאלה בחיך, האם אין לו תקציב לרכוש מטריה? והרבי השיב: "גשם הוא ברכה מהקב"ה ומדוע לעצור אותו במטריה?"...

אחרי הקיץ הלוהט שהיה, כולם מצפים לגשם שירד מהשמים. מעניין כי הגמרא מוסיפה ומעצימה את רגעי ירידת הגשם ורואה בהם זמן של מזל וברכה, הן בעולם הזה והן בעולמות העליונים:

1. תענית ז-ח: גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה... גדול יום הגשמים שאפילו הישועה פרה ורבה בו [מליצי זכות נכנסים לפניו ביום הגשמים, רש"י]... גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו... גדול יום הגשמים שאפילו גייסות פוסקות בו [המלחמות פוחתות ביום הגשמים].

ולא רק הגשם הוא סמל לשפע, אלא המים בכלל הם סמל לחסד ולהרחבה. כך מנהג ישראל ללכת בראש השנה אל מקום המים לקיים את מנהג ה"תשליך", וזאת משום ש"המים מורים על חסד".

סידור רבינו הזקן: אחר מנחה יום א' דראש השנה קודם שקיעת החמה, טוב לילך מחוץ לעיר אל באר המים או מעיין, כי מים מורים על החסדים.

וכאן נשאלת שאלה גדולה ומתבקשת: איך הפכו המים להיות מקור ההרס והחורבן של העולם? מדוע ה' בחר להרוס את העולם בימי נח, עם מבול של מים חיים? האם לא היה מתאים יותר לעשות זאת בדרכים נוראות ומאיימות, כמו למשל האש והגפרית ששרפו את סדום ועמורה?

כך קושיית הכלי יקר: **כלי יקר ויז:** מהו הטעם לדינם של דור המבול... שטבעו במים?

פרט נוסף מעורר עניין: המבול ירד על הארץ במשך ארבעים יום, וכאן מעניין לבדוק את משמעות המספר הזה, שהוא מספר חשוב ביהדות וחוזר על עצמו במקומות נוספים, כמו 40 סאה של מקווה.

למען האמת, עיון מדוקדק מעלה, שהמספר ארבעים חוזר על עצמו בכל שלוש העבודות המרכזיות בחייו של היהודי: תורה, תפילה ותשובה.

לקוטי שיחות חל"ט/185 ואילך: המספר ארבעים מופיע לגבי תורה, תפילה ותשובה: לגבי התורה נאמר, שאין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה. (ולכן יש סוברים שאסור להורות הלכה עד גיל 40). לגבי התפילה נאמר, שמשה רבנו התפלל על ישראל ארבעים יום ולילה. ולגבי התשובה נאמר, שכל יהודי שב אל ה' בארבעים הימים שבין ר"ח אלול ליום הכיפורים¹. ולהעיר ששלוש העניינים הנ"ל מתחילים באות "תי"ו", שהיא עשר פעמים ארבעים, שלימות המספר ארבעים.

אנו רוצים למצוא בכל זה את יסוד תורת הענישה היהודית. זאת ההזדמנות לחקור את הרציונל והתכלית מאחורי העונש בכלל, וכיצד בוחרים עונש מועיל, בונה ולא הורס?

א. בעולם הייצור מקובל, שהסחורה הראשונה היא פעמים רבות פגומה. פס הייצור הראשון מוגדר כניסוי, פיילוט בלע"ז, ואחריו מבצעים את ההתאמות הנדרשות להוציא לשוק את הגרסא המושלמת.

¹ מוסיף בשיחה כי למעשה כל העניינים היו אצל משה עצמו: בארבעים יום הראשונים הוא קיבל את התורה, בארבעים יום השניים התפלל על ישראל ובארבעים יום השלישיים פעל את ענין התשובה, "סלחתי כדברך".

בבדיחות ניתן לומר כי זה מה שקרה עם העולם בכלל. הגרסא הראשונה של בני האדם פישלה בענק, עד שה' נאלץ להשמיד את פס הייצור הזה ולהתחיל הכול מחדש.

מה שקרה בכמה מילים הוא, שהעולם הפסיק לתפקד. כ-1500 שנה אחרי הבריאה, האנשים נהגו בצורה מושחתת כל כך, עד שלא היה אפשר לחיות כאן. התורה מתארת זאת כדרכה, במילה אחת:

2. בראשית ו,יא: ותשחת הארץ לפני האלוקים ותמלא הארץ חמס.

רש"י פסוק יג: חמס – לא נחתם דינם אלא על הגזל. שפתי חכמים שם: והרי לעיל משמע שמתו משום זנות (כמו שנאמר 'כי השחית כל בשר דרכו')? אלא משום שגזלו את נשותיהם של חבריהם.

אם כן, העולם הפך להיות ג'ונגל, שבו 'החזק שורד' וכל אחד גוזל וחומס את חברו. ואם תשאלו איפה הייתה המשטרה? ומה עשו בתי המשפט בנידון? ובכן, הם הובילו את השחיתות והגזל.

בראשית ו,ב: ויראו בני האלוקים את בנות האדם כי טבת הנה. **רש"י:** בני האלוקים - בני השרים והשופטים. כי טבת הנה - כשהיו מטיבין אותה להיכנס לחופה, היה גדול נכנס ובעלה תחילה.

מעניין להזכיר מדרש מפורסם, לפיו לשון התורה כי "בני האלוקים" לקחו את "בנות האדם", רומז לדבר עמוק יותר: ללמדך שאפילו מלאכי מעלה השחיתו כאן. העולם הפך להיות כל כך מושחת, עד שאפילו מלאכי מרום לא הצליחו לשמור על מוסריותם. וכך היה המעשה:

כאשר ה' ראה את מעשי האדם, ניגשו לפניו שני מלאכים בשם "עוזא ועזאל" והציעו להרוג את בני האדם והם יירדו לחיות במקומם בעולם. ה' אמר שירדו למטה ונראה איך יהיו מעשיהם. הם ירדו למטה ומיד ראו "בני האלוקים" הללו את "בנות האדם" וקלקלו עימן בזנות. אח"כ עוזא חזר בתשובה, ואילו עזאל עדיין עומד במרדו והוא היצר הרע שמסית אנשים עם בגדי צבעונין של נשים.

ולהוסיף את דברי הגמרא ביומא סז,ב, שזאת הסיבה שמקריבים "שעיר לעזאזל" ביום הכיפורים. שכן "עזאזל" הוא קיצור של "עוזא ועזאל" ובא לכפר על חטא העריות שנגרם בעקבות שני המלאכים הללו שירדו לעולם בימים שלפני המבול.

ה' ראה את מעשי האדם והצטער על יצירי כפיו, והחליט להוריד על העולם מסות של מים ובכך להחריב את הקיים. במשך 40 יום רצופים ירד גשם זלעפות מהשמים, במשך 110 ימים נוספים, עלו מים מתהומות האדמה, עד שהמים הגיעו "חמש עשרה אמה מעל ראשי ההרים הגבוהים". מה שאומר כי העולם כוסה במים עד ראשו ונחרב לחלוטין.

וכאן אנו שבים ושואלים: מדוע העולם חרב דווקא עם גשם? ולמה המים ירדו דווקא ארבעים יום?

ב. לפני שנכנסים לעניין עצמו, הערה אחת, מוכרחת, על הכשל והקריסה של העולם: כל אחד שואל את עצמו, איך זה קרה? הרי האנשים הללו היו מעשי ידיו של אלוקים, ואיך התרחשה אצלם נפילה מוסרית כזאת? או בעצם, איך מתחילה קטסטרופה מוסרית? איפה ראשית הירידה?

נביא לכך שתי סיבות מעניינות: הגמרא אומרת כי בני אותו דור חטאו בגלל "רוב טובה שהשפיע להם הקב"ה". אותו דור הושפע מהספירה הראשונה, ספירת ה"חסד", ולכן הם קיבלו הכול ובשפע. גופם היה חזק ובריא ("נפילים"), הם חיו במשך מאות שנים, היו להם גשמים ונהרות בשפע שהעניקו להם פרנסה בהרחבה, וגם המזיקים לא שלטו בהם.

אולם, דא עקא ש"תרבות השפע" היא כר פורה לחטאים, משום שהיא נותנת לאדם את התחושה שהכול מותר לו ו'מי יאמר לו מה תעשה'. זאת בניגוד לאדם שצריך להיאבק על השגת הלחם והמים, ולכן הוא מכווץ ומאופק ואין לו מצב רוח לחטאים.

3. סנהדרין קח: תנו רבנן: דור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להם הקב"ה.

זאת אגב הסיבה, לאחת השאלות הגדולות של החיים: למה הפרנסה מושגת בקושי ומתוך טירדות? אמנם ראו לקו"ש ח"א/5-4 כי טרדות הפרנסה הם אלו ששומרות את האדם יצור נרמלי. משום שהן הגורם האנטי-אגו שמחזיק אותו בתוך גבולות וגורם לו לצפות לעזרה אלוקית משמים.

אולם בנוסף לכך, נאמר עוד הסבר עמוק ומלא משמעות לשורש החטא של דור המבול.

כלי יקר ו,ה: וירא ה' כי רבה רעת האדם – לפי שחטאו בזנות ואותה תאוה רבה והולכת תמיד ולא ישבע לעולם, כאמרם ז"ל (סוכה נב): 'אבר קטן ישנו באדם, משביעו – רעב!'. וכן חטאו בגזל ואוהב חמס וכסף לא ישבע כסף, אלא תאוותו רבה והולכת תמיד.

הם לא התחילו מחטאים גדולים, אלא מחטא אחד קטן. אדם היה תאב לזנות והוא אמר לעצמו, אעשה את זה פעם אחת ואירגע. אולם הוא לא ידע שהחטא הוא ממכר וככל שמשביעים אותו - הוא נעשה רעב יותר. אותו דבר בעניין הגזל: הם התחילו מגזילה **חד פעמית וקטנה**, מתוך מחשבה שיעשו את זה פעם אחת וזהו. אולם התאוה לכסף היא ממכרת וכך איבדו את השליטה על עצמם.

מעניין להעיר גם את דברי הגמרא על דוד המלך (סנהדרין קז), שזה מה שהביא אותו לחטא עם בת שבע: כיון שדוד היה משמש מיטתו בשעות היום, מתוך מחשבה שאחר כך יהיה רגוע ולא תאב יותר. אולם נשכחה ממנו הלכה ש"משביעו רעב", ולכן המעשה הזה גרם דווקא לתוצאה ההפוכה.²

ואחרי כל זה, אנו שבים אל השאלה המרכזית ושואלים: למה הם נענשו דווקא במים?

ג. הגישה הבסיסית בקרב המפרשים היא, שזה היה העונש המתאים לחטאים שלהם. הקב"ה מעניש את האדם "מידה כנגד מידה", והצפת העולם במים, שיקפה בדיוק את אופי החטאים שלהם.

4. כלי יקר ו,יז: דינם של דור המבול [במים] ... בעבור שחטאו בגילוי עריות והבא על אשת איש מיתתו בחנק ... ולכן דין הוא שיטבעו [ויחנקו] במים ... וכן חטאו בגזל, וכל גזל נכנס לתוך תחום חברו, ולכן דין הוא להביא עליהם שטף מים רבים, שכל טיפה נוגעת בחברתה ונכנסת לתוך גבולה.

אם כן, בגלל הזנות, הם נענשו בחנק במים, ומשום הגזל, ירדו טיפות גשמים שדרכן להיכנס לתוך גבול חברותיהן.

עוד הסבר מעניין שמעתי פעם, והוא אמור להיות חביב במיוחד על לומדי ספר ה"תניא": רבי חיים וויטאל מביא בתחילת הספר "שערי קדושה", ורבינו מביאו בפרק א' בתניא, ש"המים מצמיחים כל מיני תענוג". כלומר: האדם – כמו הטבע בכלל – מורכב מארבע יסודות: אש, רוח, מים ועפר, ויסוד המים בנפשו הוא זה שמושך אותו לחפש ולהשתוקק לתענוגות והנאות.

² **סיפור – עברה גוררת עברה** (ספורי חסידים, זוין, בראשית): חסיד רוז'ין מהעיר ז'יטומיר, שב מהרבי לביתו ועצר ללון בפונדק בדרך. לפתע שמע רעש וצעקות והנה פלוגת שוודים נכנסה לפונדק לשדוד את היושבים. הוא הביט עליהם בפחד ופתאום היה נדמה לו שהוא מכיר את ראש השוודים. הוא גילה לתדהמתו שזה חברו הטוב שלמד איתו בישיבה. החסיד קרא את השווד לחדרו, והלה התרגש מאוד לפגוש את חברו. הם ישבו ושוחחו באריכות והשווד סיפר לו איך התדרדר מהישיבה להיות גזלן: הוא התחתן עם בת של בעל פונדק יהודי ובהיותו מוכשר וירא שמים, היה לומד תורה כל היום. פעם נכנסה אשתו לחדרו ואמרה כי מתארחת בפונדק חבורה של גויים שמתקוטטת ביניהם, והוא בשכלו החכם והישר יוכל לפשר ביניהם. הוא ישב והקשיב להם ועשה ביניהם חלוקת רכוש. כך באו אליו שוב ושוב, ובמשך הזמן הבין שהם שוודים וחומסים אנשים תמימים, אך כיון שכבר נקשר בהם והם שילמו לו יפה, לא התנתק מהם. לילה אחד נשמעו דפיקות נמרצות על חלון חדר השינה שלו, ובחלון היה אחד הגויים הללו. הוא סיפר בבבלה כי הם ארבו לאיש עשיר מקייב שהוציא סכום גדול מהבנק, אולם אותו עשיר מגלה התנגדות עזה ונלחם בהם בכל הכוח. "בוא תילחם איתנו בהם, כי אחרת כולנו ניתפס והמשטרה תגיע גם אליך". הוא קם ממיטתו והיכה את העשיר, ומשם לא הייתה דרך חזרה...

[יש להעיר, שבת המלון החשובים והיקרים בעולם, בנויים על יד הים...]. והיות שבני דור המבול היו שטופים בזנות, מה שאומר כי הציפו יותר מדי את יסוד המים בתוכם, במילא ה' השיב להם באותו מטבע והציף את העולם כולו במים...

עד כאן שני הסברים ההולכים בצד השלילי, לפיו המים היו העונש המתאים לחטאים שלהם. אולם תורת החסידות הולכת בכיוון הפוך לחלוטין, לפיו המים נבחרו לכך, דווקא משום התפקיד המועיל והחיובי שניחנו בו.

כדי להיכנס לעניין, הבה נחקור תחילה את תורת הענישה: מה רוצים להשיג כאשר נותנים עונש לאדם פושע?

נניח שיושב שופט ומתלבט איזה עונש לתת לאדם פושע – מה השיקולים שאמורים לעמוד בפניו? או הורה שמלבט אם וכיצד להעניש ילד – מה השיקולים שעליו לקחת בחשבון?

5. דיון: מהי תכלית הענישה?

אפשר להזכיר מטרות רבים לענישה ומהן: 1. גמול ראוי לפושע. 2. ביטוי לסלידת החברה ממעשה העבריינות. 3. הרתעה. 4. שיקום הפושע. 5. השגת כפרה ומחילה על חטאיו.

כמובן, כל הרעיונות הללו נכונים וכולם הוזכרו בתורה. לפעמים נאמר בתורה שהעונש נועד "למען ישמעו ויראו" (הרתעה). פעמים אחרות נאמר שהעונש הוא מוכרח מצד "ובערת הרע מקרבך" (נקמה וגמול), וכמובן שנאמר לגבי הקרבנות שהם נועדו להשיג כפרה ותיקון על החוטא. אולם השאלה היא, מהי המטרה העיקרית והחשובה ביותר בקביעת העונש?

לפי המשפט האזרחי³, התכלית העיקרית של העונש היא לתת ביטוי לסלידת החברה ממעשה העבריינות ולהרתיע עבריינים פוטנציאלים מלהצטרף אליו. שכן כאשר אדם חוטא במשהו, החשש הראשון והמיידית הוא שאנשים אחרים יקבלו את המעשה הזה כדבר מובן ויתרגלו אליו. חמור מכך: הם ישקלו אפילו להצטרף אליו. לכן הצעד הראשון המוטל על רשויות החוק הוא, להשית עונש חמור על הפושע ובכך להוקיע את עצם המעשה העבריני, וכן להרתיע אנשים נוספים מלקחת בו חלק.

אכן לפי הגישה הזו, אנו לא אמורים לחשוב על הפושע עצמו! העיקרון המרכזי שצריך לעמוד בפני בית המשפט הוא, עד כמה המעשה הזה נפוץ בקרב בני אדם אחרים ומידת ההרתעה הנדרשת לגביהם. אולם בית המשפט לא אמור לשקול (כשיקול עיקרי) את מצבו ועתידו של הפושע עצמו.

מעניין להעיר כי יש מדייקים כמו הגישה הזו בדברי ה"מורה נבוכים":

מורה נבוכים ח"ג פמ"א: דע כי גודל העונש המוטל על החוטא, תלוי בארבעה גורמים: **חומר העבירה** [התוצאה מהעברה], **ריבוי מציאותה** [תדירות העבירה בקרב בני אדם], **גודל ההעזה שבדבר** [גודל הפיתוי והחשק לביצוע העברה] **וקלות עשייתה**. [וככל שעולה הרמה של הגורמים הללו – חומרת המעשה, תדירות העבירה, גודל הפיתוי וקלות עשייתה – כך אמורים להחמיר יותר הענישה עליה]⁴.

ולכאורה, הדברים מתאימים יותר לכך, שעיקר תכלית העונש היא הרתעה.

אולם תורת החסידות מדברת על היבט שונה לחלוטין מאחורי תורת הענישה: העונש נועד עבור החוטא עצמו. וזאת כדי לשקמו ממצבו החמור, לגרום לו לתקן דרכיו, ולהשיג כפרה על מעשהו⁵.

³ ראיתי בספר "עיקרים במשפט העברי הפלילי", פרק ראשון, הוצאת אוניברסיטת בר אילן.
⁴ לפ"ז מבאר שם, מה שגנב מטלטלים משלם כפל, ואילו גונב בעלי חיים ומכרם, משלם ארבעה וחמשה. אלא שגניבת בעלי חיים מצויה מאוד, משום שהם נמצאים במדבריות וקל לגונבם, וזאת בניגוד לגניבת מטלטלים שמצויים בבית סגור וקשה לגונבם.
⁵ זה הרעיון ד"תקנת השבים" בב"ק צד, ובמשנה גיטין ה,ה, שבו מקילים את עונש הגזלן כדי לגרום לו לשוב.

כך אומר הנביא יחזקאל: "אם אחפץ במות הרשע? כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה!".

עדות לכך אפשר למצוא בעונש שמטילה התורה על ה"מצורע": אדם שדיבר לשון הרע, נענש בעונש מוזר של נגעי צרעת מכוערים על גופו, ואח"כ הוא מורחק ומבודד מחוץ למחנה עד שמחלים מפצעיו.

מה עומד מאחורי העונש הפוגעני והמשפיל הזה?

אמנם למען האמת, זה לא עונש פוגעני, אלא זאת הדרך הישרה והמהירה לגמול אותו מהרגליו הרעים. האדם הזה סובל מנטיה לרכל על אנשים והוא מסתובב בקרב חובבי רכילות כמוהו. הדרך הטובה ביותר לגמול אותו מכך, היא להרחיק אותו מקהל השומעים הטבעי שלו ולהכריח אותו לשבת קצת לבד, עם עצמו. כך הוא יתרגל לחשוב על חייו שלו במקום לעסוק בחייהם של אחרים.

דוגמא נוספת ומשמעותית לכך, אפשר למצוא בדבריו של יהושע בן נון: אחרי שבני ישראל נכנסו לארץ וכבשו את יריחו, פרצה מגפה חמורה ואנשים החלו למות בזה אחר זה. יהושע הבין שמישהו עבר על ציווי ה' וגנב מהשלל של יריחו. הוא ערך גורל כדי למצוא את האדם האשם והגורל העלה את שמו של "עכן בן כרמי". יהושע שפט אותו וגזר עליו מיתה, כי הוא גרם למותם של אנשים אחרים.

רגע לפני שיהושע הרג אותו, הוא אמר לו כך: "יערך ה' ביום הזה" – והגמרא מפרשת: "בעולם הזה אתה עכור ואי אתה עכור בעולם הבא". כלומר, יהושע הדגיש בפניו כי העונש לא נועד לשם גמול ונקמה, אלא כדי לטהר אותו ולכפר על מעשהו החמור ולהביא אותו נקי לעולם הבא.

לקו"ש חכ"ב/71 ואילך: עונשי התורה לא נועדו לשם עונש ח"ו, אלא לשם תיקון נפש החוטא ... כפי שאומרת הגמרא לגבי עכן: 'יערך ה' ביום הזה – ביום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא' ... וענין זה בא בגלוי בעונש הצרעת, שבו רואים שהוא לטובתו של החוטא ... שכן על ידי שהוא נעשה מצורע ומוסגר מחוץ למחנה, זה פועל עליו 'שלא יתעסק בשיחת רשעים שהוא ליצנות ולשון הרע'⁶.

יש להעיר בדרך אפשר, ששתי הגישות הללו בבסיס תורת הענישה, באות לידי ביטוי בסיפור הוויכוח בין רבי מאיר לברוריה (ברכות יא): רבי מאיר סבל משכנים בריונים שהציקו לו והוא התפלל לה' שיהרוג אותם. ברוריה, אשתו החכמה, שמעה אותו ואמרה כי נעלם מעיניו הפסוק: "יתמו חטאים מן הארץ" – "חטאים" ולא "חוטאים". כלומר, יש להתפלל עליהם שישוּבו בתשובה ולא שימותו. רבי מאיר קיבל את דבריה, התפלל עליהם שישוּבו והם אכן תיקנו את מעשיהם.

מה היה הוויכוח ביניהם? אלא שרבי מאיר סבר שהעונש נועד לנקמה או להרתעה, ולכן חשב שהעונש המתאים להם הוא מיתה. אולם ברוריה טענה שתכלית העונש היא לשיקום ותיקון, ואם כן מוטב להתפלל שישוּבו בתשובה ויתקנו את מעשיהם בעולם הזה.

ד. אחרי ההקדמה הארוכה, הבה נשוב אל הנושא שבו פתחנו ובבין את ההחלטה של ה' להציף את העולם במי המבול:

באותם ימים העולם התדרדר לחלוטין, ונוצר הצורך לשקם אותו ולתקן את המצב הבעייתי אליו נפל. הדרך הטובה ביותר לעשות זאת, הייתה באמצעות הצפת העולם במים עד ראשי ההרים. וזאת מכמה סיבות: א. מובא במדרש, שבתחילת בריאת העולם, היה העולם מלא מים, כמו שכתוב: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים". אחר כך ה' יצר שקע בתוך המים ובתוכו יצר את כדור הארץ והאטמוספירה. [ולהעיר שגם הבריאה הראשונית של האדם היא בתוך המים, כשהוא צומח ברחם האם בתוך שליה מלאה מים].

⁶ העשרה לקהל משכיל – מתי אין מענישים: לפ"ז מבואר בלקו"ש חכ"ט/118 מה שעדים זוממים שנהרג אדם עפ"י עדותם ואח"כ הוזמו – אין נהרגים. וכן "בית דין שפתחו כולם לחובה" – אינו נהרג. אלא שאנשים אלו חטאו כ"כ עד שאין ראוי לתת להם מיתת בית דין שתכפר עליהם, אלא להניחם שיהיו נידונים אחר מיתה בעונשים חמורים בידי שמים.

לכן ה' חזר והציף את העולם במים, ובכך השיב את העולם אל נקודת ההתחלה הטובה שלו. הדבר דומה לאדם שלוחץ על לחצן ה'ריסט' במחשב כדי לסלק את התוכנות והבאגים שנתקעו בזיכרון...

ב. כאשר העולם הוצף במים בעת המבול, מציאות העולם התבטלה כביכול בתוך המים ומכאן אפשר היה להתחיל שוב מהתחלה. הדבר דומה לאדם שטובל במקווה, שכל מציאותו בטלה בתוך המים והוא יכול 'לאתחל' את עצמו. (לכן "טבל" אותיות "בטל" ו"טבילה" אותיות "הביטל").

ג. על פי הקבלה, מים משקפים דרגה אלוקית גבוהה, שבה אין מציאות עצמאית של אגו. הדבר בא לידי ביטוי בכך, שהנבראים החיים במים הם תלויים לחלוטין במים ואינם יכולים לחיות בלעדיהם. הדבר מסמל מציאות עליונה, שבה האדם חש כי הוא תלוי לחלוטין במציאותו של הקב"ה.

וכיון שכן, ה' הציף את העולם במי המבול, ובכך השיג את כל המטרות: א. השיב את העולם אל נקודת ההתחלה הטובה שלו. ב. מציאות העולם התבטלה בתוך המים כמו אדם הטובל במקווה. ג. העולם הוא בגילוי האלוהי הנעלה של המים.

תוכן מלקו"ש ח"ל/ל" 16/ ואילך והערה 50: כמה מעלות בהצפת העולם במי המבול: א. מובא במדרש, ש"מתחילת ברייתו של עולם, לא היה קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים, ולאחר שעמד דור המבול ומרד בו, אמר הקב"ה יפנו אלו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם [המים]. היינו שמצבו של העולם בהיותו מכוסה במי המבול, היה דומה למצבו בתחילת הבריאה שלא היה מציאות של חטא בעולם. ב. התוכן הרוחני של ענין המבול הוא, שכל הארץ תהיה שקועה במים, שאז אין העולם נראה כלל כמציאות בפני עצמו, כמו דבר הנטבל במקווה, שאותיות "טבל" הן אותיות "בטל". ג. המים מסמלים דרגה אלוקית נעלית, שבה הנבראים הם בטלים וחלק מהמציאות האלוהית. כמו בעלי החיים הימיים, שהם תלויים במים ואין להם מציאות בלעדיהם.

קעת אפשר להבין את הסיבה, שהמבול היה דווקא ארבעים יום. כיון שהמבול נועד לטהר את העולם, כמו טבילה במקווה טהרה, שצריכה ארבעים סאה.

בעומק יותר, הסיבה לכך גופא שמקווה צריך דווקא את המספר 40, יש לקשר למבואר בעניינים אחרים כי הסכום "ארבעים" הוא הנדרש ליצור מציאות חדשה.

לקו"ש חל"ט שם: הנקודה של המספר ארבעים היא, שהוא יוצר מציאות חדשה. כפי שמובא בגמרא שמיין הוולד נקבע בארבעים הימים הראשונים של ההיריון. היינו שבמשך ארבעים יום נוצרת המציאות הכללית של הוולד. וזהו שהובא לעיל [בתחילת השיעור] כי תהליך שינוי שעל ידי תורה, תפלה ותשובה, קשור עם המספר ארבעים, כיון שזה הזמן הנדרש כדי ליצור מציאות חדשה.

ולכן המבול ירד במשך 40 יום, כדי ליצור את המציאות החדשה של עולם מזוכך ומתוקן.

ה. כל אחד מאיתנו נדרש לעיתים להעניש משהו, ילד, תלמיד או עובד. אמנם כדי שהעונש יצליח וישקם את הילד ויתקן אותו, עלינו להקפיד על אותם דברים שהקב"ה מקפיד עליהם בנתינת העונש, וכך העונש פועל את פעולתו ומתקן ולא הורס.

נזכיר כמה פרטים מעשיים בכך: א. מובא במקומות רבים כי הקב"ה מעניש תמיד מהקל אל הכבד. כלומר, הוא מתחיל מעונש קל ורק בסוף מגיע אל העונש הכבד. כמו שהיה במצרים, שהעניש בתחילה את הרכוש של המצרים ורק בסוף את הגוף שלהם במכת בכורות.

כמובן, הסיבה לכך היא, שהעונש נועד לטובת האדם ולא לנקמה בו, ולכן מתחיל מהקל אל הכבד.

ב. בדיוק מהסיבה הזו, ה' מקפיד להתרות ולהזהיר את החוטא לפני שעובר לעונש חמור. כמו שהקפיד להזהיר את פרעה לפני כל מכה.

ג. ה' מקפיד לתת עונש שהוא "מידה כנגד מידה". כלומר, עונש דומה שיש לו קשר אל מעשה העבירה. כך החוטא רואה את העונש ומבין היטב מה רוצים ממנו ועל איזה חטא הוא בא.

אם נתרגם זאת למלים פשוטות מחיי היום יום, עונש לילד צריך להיות קשור בקשר הדוק למה שהוא עשה וכך הוא יבין את מטרת העונש. [למשל, ילד שלא אוכל, אומרים לו שהוא לא יקבל ממתק אחרי האוכל כי נראה שהוא כבר שבע...].

והעיקר, שלא נזדקק לעונשים וה"צרה" תהפוך ל"צרה" ויאיר בעולם אור הגאולה שהאיר בתיבת נח.